

Phật giáo Việt Nam với Đại hội các nhà lãnh đạo thế giới và tôn giáo truyền thống

ISSN: 2734-9195

11:05 18/07/2026

Trong bối cảnh thế giới đối mặt với nhiều thách thức xuyên quốc gia, vai trò của các diễn đàn như vậy ngày càng trở nên quan trọng. Sự tham gia của Phật giáo Việt Nam không chỉ mang ý nghĩa tôn giáo mà còn góp phần vào chiến lược đối ngoại văn hóa và hòa bình của Việt Nam.

Tóm tắt:

Đại hội các Nhà lãnh đạo Thế giới và Tôn giáo truyền thống (Congress of Leaders of World and Traditional Religions)[2] là diễn đàn đối thoại quốc tế cấp cao được tổ chức 3 năm một lần tại Astana, Kazakhstan, nhằm thúc đẩy hòa bình, hiểu biết lẫn nhau và hợp tác giữa các tôn giáo. Sự kiện thường có sự tham dự của đại diện Hồi giáo, Kitô giáo, Phật giáo, Do Thái giáo... và hoạt động như một nền tảng quan trọng, nơi các nhà lãnh đạo tôn giáo thế giới cùng thảo luận để xóa nhòa khoảng cách và đối phó với các xung đột toàn cầu; cùng nhau tìm kiếm tiếng nói chung, hướng nhân loại tới những giá trị cao đẹp; tăng cường hợp tác quốc tế, thúc đẩy hoà bình, đối thoại liên văn hóa và xây dựng một văn kiện chung về trách nhiệm sinh thái tôn giáo.

Bài viết này đề cập đến bối cảnh lịch sử ra đời, mục tiêu và tôn chỉ hành động, các kỳ Đại hội và đóng góp của Phật giáo Việt Nam (PGVN).

Từ khóa: Các nhà lãnh đạo Thế giới và Tôn giáo Truyền thống, Phật giáo Việt Nam, diễn đàn đối thoại quốc tế cấp cao, thúc đẩy hòa bình, trách nhiệm sinh thái tôn giáo

Bối cảnh lịch sử và sự ra đời

Sau khi Chiến tranh Lạnh kết thúc (1991), trật tự quốc tế bước vào giai đoạn tái cấu trúc với sự gia tăng của xung đột sắc tộc, tôn giáo và chủ nghĩa cực đoan. Trong dòng chảy nhiều biến động của thế giới đương đại, khi xung đột sắc tộc, tôn giáo và những hiểm họa khủng bố toàn cầu liên tục phủ bóng, nhu cầu đối

thoại giữa các nền văn hóa và niềm tin trở nên cấp thiết hơn bao giờ hết. Sự kiện 11 tháng 9 năm 2001 đã làm nổi bật nhu cầu cấp thiết về đối thoại liên tôn nhằm giảm thiểu căng thẳng và thúc đẩy hòa bình bền vững.

Trong bối cảnh đó, Kazakhstan - một quốc gia đa sắc tộc, đa tôn giáo hậu Xô-viết - chủ trương xây dựng hình ảnh “cầu nối văn minh” giữa Đông và Tây, năm 2003, Kazakhstan đã khởi xướng một diễn đàn quốc tế đặc biệt là *Đại hội các Nhà lãnh đạo Thế giới và Tôn giáo Truyền thống*.

(Ảnh: Internet)

Sáng kiến được Tổng thống Nursultan Nazarbayev đề xuất, lấy cảm hứng từ “*Tinh thần Assisi*” (the Spirit of Assisi) do Giáo hoàng John Paul II khởi xướng sau biến cố 11/9/2001. Đại hội lần đầu tiên diễn ra ngày 23-24/09/2003 tại Astana (nay là Nur-Sultan), quy tụ 17 phái đoàn từ 23 quốc gia, đánh dấu sự ra đời của *Congress of Leaders of World and Traditional Religions* như một cơ chế đối thoại định kỳ giữa các nhà lãnh đạo tôn giáo toàn cầu.

Từ đó đến nay, cứ ba năm một lần, thủ đô Kazakhstan lại trở thành trung tâm đối thoại liên tôn giáo toàn cầu.

Các kỳ Đại hội lần lượt mở rộng quy mô và nội dung, từ tập trung chống khủng bố, cực đoan, thảo luận an ninh quốc tế, đến đặt trọng tâm vào khoan dung, hợp tác, hòa bình và hài hòa, đối thoại giữa lãnh đạo tôn giáo và chính trị gia, vai trò tôn giáo trong an ninh toàn cầu, và mới đây là những vấn đề của thế giới hậu đại dịch,...

Ý nghĩa xuyên suốt của Đại hội không chỉ dừng ở việc kêu gọi hòa bình mà còn khẳng định vai trò của tôn giáo như một nguồn lực đạo đức trong kiến tạo an

ninh, chống lại cực đoan, bảo vệ giá trị nhân văn. Cấu trúc tổ chức của Đại hội cũng thể hiện rõ tinh thần đó: các phiên họp toàn thể, nhóm chuyên đề, cùng với Hội đồng Lãnh đạo Tôn giáo được thành lập từ năm 2012 nhằm củng cố cơ chế hợp tác lâu dài. Điểm đáng chú ý, mỗi kỳ Đại hội đều ban hành tuyên bố chung, phản ánh ý chí chung của cộng đồng tôn giáo thế giới: tăng cường khoan dung, bảo vệ các địa điểm thờ tự, lên án bạo lực nhân danh đức tin và khẳng định tôn giáo có thể là chiếc cầu nối thay vì hố ngăn cách.

Mục tiêu hoạt động và cơ chế tổ chức

Thứ nhất, mục tiêu hoạt động. Đại hội được xây dựng như một diễn đàn phi chính trị, phi đối đầu, với các mục tiêu cơ bản nhằm thúc đẩy đối thoại liên tôn và liên văn hóa, tạo không gian trao đổi giữa các truyền thống tôn giáo lớn (Phật giáo, Kitô giáo, Hồi giáo, Do Thái giáo, Ấn Độ giáo...) trên nền tảng tôn trọng lẫn nhau. Góp phần củng cố hòa bình và an ninh quốc tế, nhấn mạnh vai trò của tôn giáo như nguồn lực đạo đức chống lại bạo lực, cực đoan và khủng bố. Đồng thời, xây dựng các giá trị chung như khoan dung, đối thoại, và cùng tồn tại hòa bình trong bối cảnh toàn cầu hóa. Với thể chế hóa đối thoại liên tôn, Đại hội họp định kỳ ba năm một lần, kèm theo Ban Thư ký thường trực đặt tại Kazakhstan.

Tôn chỉ hoạt động của Đại hội thường được cụ thể hóa trong các Tuyên bố chung (Declarations), trong đó nhấn mạnh nguyên tắc không áp đặt, không đồng hóa, tôn trọng sự đa dạng và thúc đẩy hợp tác vì lợi ích chung của nhân loại.

(Ảnh: Internet)

Thứ hai, cơ chế tổ chức. Đại hội vận hành thông qua *Ban Thư ký* (Secretariat), họp thường niên để chuẩn bị nội dung và chương trình nghị sự. *Các phiên toàn thể và phiên chuyên đề* nhằm thảo luận về hòa bình, đạo đức, giáo dục, và các thách thức toàn cầu. *Tuyên bố chung* là văn kiện có tính định hướng, dù không mang tính ràng buộc pháp lý.

Ngoài ra, Đại hội còn duy trì *mạng lưới hợp tác với các tổ chức quốc tế* như United Nations nhằm tăng cường chính sách mềm (soft power) của tôn giáo trong quan hệ quốc tế.

Đại hội	Thời gian	Nội dung
Lần thứ nhất	Vào ngày 23 và 24 tháng 9 năm 2003, tại Astana (lúc đó được gọi là Nur-Sultan), Kazakhstan	Vào ngày 13/2/2003, tại Hội nghị Quốc tế về Hòa bình và Hải hòa, một sự kiện đóng vai trò quan trọng trong việc đưa tôn giáo, văn hóa và văn minh xích lại gần nhau hơn, Đại hội các nhà lãnh đạo các tôn giáo thế giới và truyền thống được khởi xướng tại Kazakhstan, được các nguyên thủ quốc gia của Hoa Kỳ, Nga, Pháp, Ý, Ả Rập Xê Út, Ai Cập, Ba Lan, Đức và các tổ chức quốc tế lớn đã gửi lời chúc mừng tới Đại hội. Ý nghĩa của Đại hội nằm ở ý tưởng cốt lõi đối thoại tôn giáo là một công cụ hiệu quả để giải quyết tranh chấp và chống khủng bố. Mục đích của đại hội là tìm ra những điểm chung trên thế giới để thành lập một thể chế quốc tế thường trực và đảm bảo đối thoại tôn giáo cũng như việc ra quyết định phối hợp. Đại hội kết thúc với việc thông qua một tuyên bố trong đó các nhà lãnh đạo tinh thần đưa ra những tuyên bố về các hành động chung nhằm đảm bảo sự hài hòa và ổn định trong xã hội, làm nền tảng cho một thế giới hài hòa trong tương lai. Ngoài ra, quyết định được đưa ra là tổ chức một diễn đàn liên tôn giáo định kỳ - ba năm một lần - và thành lập một cơ quan thường trực về đối thoại quốc tế và liên tôn giáo - <i>Ban Thư ký Đại hội</i>. Như vậy, Đại hội đã có được tiềm năng của một nền tảng đối thoại hiệu quả để giải quyết các vấn đề mang tính hệ thống.

Lần thứ hai	Vào ngày 12 và 13 tháng 9 năm 2006, tại Astana, Kazakhstan	Đại hội lần thứ hai, với sự tham dự của các đoàn đại biểu từ 29 quốc gia. Đại hội được tổ chức tại một tòa nhà mới được thiết kế cho sự kiện này, <i>Cung điện Hòa bình và Hòa giải (Palace of Peace and Reconciliation)</i>. Chủ đề thảo luận chính là “<i>Tôn giáo, Xã hội và An ninh Quốc tế</i>” (Religion, Society and International Security). Ngay từ ngày đầu tiên của Đại hội, văn kiện <i>Nguyên tắc Đối thoại Liên tôn</i> đã được thông qua, chứa đựng những thành phần chính hướng dẫn các bên tham gia. Ngoài ra, một văn kiện cuối cùng cũng được thông qua, công nhận vai trò của tôn giáo trong thế giới hiện đại, nhằm mục đích tăng cường vai trò và sứ mệnh của các nhà lãnh đạo các tôn giáo truyền thống và thế giới trong việc thiết lập trật tự toàn cầu. Đại hội thông qua một tuyên bố chung kêu gọi đại diện của tất cả các tôn giáo và sắc tộc ngăn ngừa xung đột dựa trên sự khác biệt về văn hóa và tôn giáo, thông qua đối thoại hòa bình.
Lần thứ ba	Vào ngày 1 và 2 tháng 7 năm 2009, tại Astana, Kazakhstan	Đại hội có khoảng 400 đại biểu đại diện cho 77 đoàn đại biểu từ 35 quốc gia đã tham dự sự kiện này. Chủ đề chính là “<i>Vai trò của các nhà lãnh đạo tôn giáo trong việc xây dựng một thế giới dựa trên sự khoan dung, tôn trọng lẫn nhau và hợp tác.</i>” (The role of religious leaders in building a world based on tolerance, mutual respect and cooperation.) Một văn kiện chung, kêu gọi cộng đồng quốc tế tiếp tục ủng hộ và thúc đẩy những nỗ lực của các

		nhà lãnh đạo và tổ chức tôn giáo nhằm thiết lập một cuộc đối thoại liên tôn giáo hiệu quả, giúp duy trì sự giao lưu giữa các tôn giáo và nền văn minh. Kết quả đại hội, đề xuất thành lập <i>Hội đồng các nhà lãnh đạo tôn giáo</i> nhằm đảm bảo đối thoại và hợp tác với các tổ chức quốc tế khác, những tổ chức hướng đến đối thoại văn hóa và hợp tác kinh tế. Các phiên thảo luận nhóm nhỏ trở thành điểm mới tại Đại hội này. Nội dung thảo luận: “<i>Giá trị đạo đức và trí tuệ, đạo đức phổ quát</i>” (Moral and intellectual values, universal ethics); “<i>Đối thoại và hợp tác</i>” (Dialogue and cooperation); “<i>Đoàn kết, đặc biệt là trong thời kỳ khủng hoảng</i>” (Solidarity especially in crises periods).
Lần thứ bốn	Vào ngày 30 đến 31 tháng 5 năm 2012, tại Astana, Kazakhstan	Đại hội lần có 85 đoàn đại biểu từ 40 quốc gia đã tham dự đại hội với chủ đề chính là “<i>Hòa bình và hòa hợp là sự lựa chọn của nhân loại</i>.” (Peace and Harmony as the Choice of Mankind) Trong khuôn khổ diễn đàn này, cuộc họp đầu tiên của Hội đồng Lãnh đạo Tôn giáo đã được tổ chức, với các hoạt động nhằm xác định cơ chế tương tác với các tổ chức nước ngoài khác trong lĩnh vực văn hóa và kinh tế. Một trong những sáng kiến quan trọng nhất của Đại hội IV là việc tạo ra một nguồn tài nguyên Internet trong khuôn khổ cổng thông tin điện tử duy nhất G-Global, dành riêng cho việc hình thành và củng cố lòng khoan dung và sự tin tưởng toàn cầu.

		Các phiên thảo luận “<i>Vai trò của các lãnh đạo tôn giáo trong việc đạt được sự phát triển bền vững</i>” (The role of religious leaders in achieving sustainable development); “<i>Tôn giáo và đa văn hóa</i>” (Religion and multiculturalism); “<i>Tôn giáo và phụ nữ: giá trị tinh thần và những thách thức đương đại</i>” (Religion and woman: spiritual values and contemporary challenges); “<i>Tôn giáo và giới trẻ</i>” (Religion and the youth).
Lần thứ năm	từ ngày 10 đến ngày 11 tháng 6 năm 2015, tại Astana, Kazakhstan	Đại hội lần thứ 5 với chủ đề là “<i>Đối thoại giữa các nhà lãnh đạo tôn giáo và các chính trị gia vì hòa bình và phát triển</i>” (Dialogue of Religious Leaders and Politicians in the Name of Peace and Development). Đại hội có 80 đoàn đại biểu từ 42 quốc gia đã tham dự sự kiện. Một trong những nguyên tắc của tuyên bố chung, được các bên tham gia Đại hội V xây dựng, dựa trên lời kêu gọi các bên tham chiến ngừng xung đột và thông qua đàm phán, xây dựng các thỏa thuận về chấm dứt bạo lực và bảo vệ thường dân. Các phiên thảo luận: “<i>Các lãnh đạo tôn giáo và chính trị gia: trách nhiệm của nhân loại</i>” (Religious and political leaders: responsibility of humanity); “<i>Ảnh hưởng của tôn giáo đối với thanh niên: giáo dục, khoa học, văn hóa và truyền thông</i>” (The influence of religion on youth: education, science, culture, and the media); “<i>Tôn giáo và chính trị: xu hướng và triển vọng mới</i>” (Religion and politics: new trends and prospects); “<i>Đối thoại dựa trên sự tôn trọng và hiểu biết lẫn</i>

		<i>nhau giữa các nhà lãnh đạo các tôn giáo thế giới và truyền thống vì hòa bình, an ninh và hòa hợp” (Dialogue based on mutual respect and understanding between leaders of world and traditional religions for the sake of peace, security and harmony).</i>
Lần thứ sáu	ngày 10 đến 11 tháng 10 năm 2018, tại Astana, Kazakhstan	Đại hội lần thứ 6 với chủ đề “<i>Các nhà lãnh đạo tôn giáo vì một thế giới an toàn</i>” (Religious Leaders for a Safe World). Đại hội có 82 đoàn đại biểu từ 46 quốc gia đã tham gia đại hội lần thứ sáu. Hai phiên toàn thể và bốn phiên thảo luận nhóm đã được tổ chức tại diễn đàn. Các chủ đề của các phiên bao gồm: “<i>Tuyên ngôn. Thế giới trong thế kỷ 21 như một Khái niệm về An ninh Toàn cầu</i>” (Manifesto. The world in the 21st century as a Concept of Global Security), “<i>Các tôn giáo trong Địa chính trị đang thay đổi: Cơ hội mới cho sự củng cố của nhân loại</i>” (Religions in the Changing Geopolitics: New Opportunities for Mankind's Consolidation), “<i>Tôn giáo và Toàn cầu hóa: Thách thức và Giải pháp</i>” (Religion and Globalization: Challenges and Responses), “<i>Các nhà lãnh đạo tôn giáo và các nhân vật chính trị trong việc vượt qua chủ nghĩa cực đoan và khủng bố</i>” (Religious Leaders and Political Figures in Overcoming Extremism and Terrorism).
Lần thứ bảy	ngày 14 đến 15 tháng 9 năm 2022, tại Astana, Kazakhstan	Đại hội có 108 phái đoàn đến từ 50 quốc gia; khoảng 3.000 người hành hương đến từ Kazakhstan, Uzbekistan, Mông Cổ, Kyrgyzstan,

	Nga và các nước khác; và với 188 phóng viên nước ngoài đưa tin trực tiếp sự kiện. Chủ đề chính của Đại hội “<i>Vai trò của các nhà lãnh đạo tôn giáo thế giới và truyền thống đối với sự phát triển tinh thần-xã hội của nhân loại sau đại dịch</i>” (The role of leaders of world and traditional religions in the spiritual and social development of mankind in the post-pandemic period). Trong các phiên làm việc, Đại hội đào sâu các chủ đề: <i>Vai trò của các tôn giáo trong việc củng cố các giá trị tinh thần và đạo đức trong thế giới</i> (The role of religions in strengthening spiritual and moral values in the modern world); <i>Vai trò của giáo dục đối với sự chung sống của các tôn giáo và văn hóa và củng cố hòa bình và hòa hợp</i> (The role of education and religious enlightenment in strengthening the respectful coexistence of religions and cultures, justice and peace); <i>Đóng góp của các lãnh đạo tôn giáo và các chính trị gia trong việc thúc đẩy đối thoại liên tôn và hòa bình toàn cầu, trong cuộc chiến chống chủ nghĩa cực đoan, cấp tiến và khủng bố, đặc biệt trên cơ sở tôn giáo</i> (The contribution of religious leaders and politicians to the promotion of global inter-religious dialogue and peace, countering extremism, radicalism and terrorism, especially on religious grounds); <i>Đóng góp của phụ nữ vào sự phát triển hạnh phúc và bền vững của xã hội, và vai trò của các cộng đồng tôn giáo trong việc hỗ trợ điều kiện xã hội của phụ nữ</i> (The contribution
--	--

		of women to the well-being and sustainable development of society and the role of religious communities in supporting the social status of women).
Lần thứ tám	ngày 17-18 tháng 9 năm 2025, tại Astana, Kazakhstan	Đại hội lần thứ tám với chủ đề “<i>Đối thoại tôn giáo: Hiệp lực cho tương lai</i>” (Dialogue of Religions: Synergy for the Future), quy tụ hơn 100 đoàn đại biểu từ 60 quốc gia; dưới sự chủ trì của Tổng thống Kazakhstan Kassym-Jomart Tokayev. Một phiên họp đặc biệt về bảo vệ các địa điểm tôn giáo diễn ra dưới sự bảo trợ của Liên minh các nền văn minh thuộc Liên Hợp Quốc. Phiên họp này được xem là điểm nhấn mới mẻ, kêu gọi sự hợp tác toàn cầu nhằm bảo vệ các không gian thiêng liêng trước những thách thức của xung đột và khủng bố, đồng thời khẳng định giá trị chung của nhân loại trong việc giữ gìn các biểu tượng tâm linh. Ngày 18 tháng 9, Đại hội khép lại bằng Diễn đàn Lãnh đạo Tôn giáo Trẻ lần thứ II với chủ đề “<i>Thanh niên vì sự chung sống hòa bình: Hợp tác vì tương lai</i>” (Youth for Peaceful Coexistence: Synergy for the Future). Sự kiện này thể hiện kỳ vọng đặt vào thế hệ trẻ, những người sẽ kế tục sứ mệnh kiến tạo thế giới hòa bình và nhân văn. Thảo luận chuyên đề “<i>Vai trò của Tôn giáo trong việc củng cố Nhân loại trong Thế kỷ 21</i>” (The Role of Religions in the Consolidation of Humanity in the 21st Century); “<i>Tôn giáo như một yếu tố trong Phát triển Bền vững Thế giới</i>” (Religions as a Factor in Sustainable World Development); “<i>Giá trị Tinh thần trong Thời đại Thực tế Kỹ thuật số và Trí tuệ Nhân tạo</i>” (Spiritual Values in the Age of Digital Reality and Artificial Intelligence); “<i>Niềm tin chống lại Chủ nghĩa Cực đoan: Tiềm năng Kiến tạo Hòa bình của Tôn giáo</i>” (Faith Against Extremism: The Peacebuilding Potential of Religions).

Các kỳ đại hội chính

Quan hệ với Phật giáo Việt Nam

Thứ nhất, Giáo hội PGVN đã cử các đoàn đại biểu cấp cao tham dự nhiều kỳ Đại hội, nhằm đóng góp tham luận về Phật giáo và hòa bình, nhấn mạnh tư tưởng từ bi, bất bạo động; chia sẻ kinh nghiệm về hòa hợp tôn giáo trong xã hội đa văn hóa của Việt Nam; và tham gia ký kết và ủng hộ các tuyên bố chung của Đại hội.

Sự tham gia của Phật giáo Việt Nam có ý nghĩa trên nhiều phương diện. Về đối ngoại tôn giáo, góp phần nâng cao vị thế quốc tế của Phật giáo Việt Nam; về

ngoại giao nhân dân, thúc đẩy hình ảnh Việt Nam như một quốc gia yêu chuộng hòa bình; về học thuật và thực tiễn, tạo điều kiện trao đổi kinh nghiệm về đối thoại liên tôn.

(Ảnh: Internet)

Thứ hai, Đoàn Việt Nam tham dự từ Đại hội lần thứ sáu. Các vị Trưởng đoàn tham dự ông Vũ Chiến Thắng, Trưởng ban Tôn giáo Chính phủ (Đại hội lần thứ sáu); TT.Thích Đức Thiện, Phó Chủ tịch HĐTS kiêm Tổng thư ký (Đại hội thứ bảy, thứ 8).

Thứ ba, nỗ lực thúc đẩy đối thoại liên tôn giáo, phát triển ngoại giao văn hóa giữa các quốc gia, TT.Thích Đức Thiện là người thứ tư trên thế giới nhận Huân chương Đại sứ Thiện chí của Đại hội các nhà lãnh đạo thế giới và Tôn giáo Truyền thống, diễn ra tại chùa Quán Sứ - Hà Nội. Đây là phần thưởng do Ban Thư ký Đại hội các nhà lãnh đạo thế giới và Tôn giáo Truyền thống trao tặng nhằm ghi nhận những nỗ lực vượt bậc của Thượng tọa trong việc thúc đẩy đối thoại liên tôn giáo, xây dựng hòa bình, khoan dung và phát triển ngoại giao văn hóa giữa các quốc gia.

Sự kiện này không chỉ là dấu mốc quan trọng đối với cá nhân TT.Thích Đức Thiện mà còn thể hiện sự đánh giá cao của cộng đồng quốc tế đối với vai trò ngày càng sâu rộng của PGVN trong các diễn đàn toàn cầu vì hòa bình, nhân đạo và phát triển bền vững.

Kết luận

Đại hội các Nhà lãnh đạo Thế giới và Tôn giáo Truyền thống là một sáng kiến tiêu biểu trong nỗ lực thể chế hóa đối thoại liên tôn ở cấp độ toàn cầu đầu thế kỷ XXI.

Trong bối cảnh thế giới đối mặt với nhiều thách thức xuyên quốc gia, vai trò của các diễn đàn như vậy ngày càng trở nên quan trọng.

Sự tham gia của Phật giáo Việt Nam không chỉ mang ý nghĩa tôn giáo mà còn góp phần vào chiến lược đối ngoại văn hóa và hòa bình của Việt Nam. Tóm lại, Đại hội này không thể được hiểu đơn thuần như một sự kiện tôn giáo, mà là một hiện tượng phức hợp, vừa mang tính chuẩn tắc, vừa mang tính chiến lược và vừa mang tính biểu tượng. Chính sự giao thoa này làm cho Đại hội trở thành một đối tượng nghiên cứu quan trọng trong cả quan hệ quốc tế đương đại lẫn nghiên cứu tôn giáo toàn cầu.

Tác giả: **Thích Thanh Tâm** [1] - *Trung ấn sơn, Thiệu Long tự, 6/2026.*

Tài liệu tham khảo:

1/ Nazarbayev, N. (2003). *Address at the First Congress of Leaders of World and Traditional Religions.*

2/ Congress Secretariat. *Declarations of the Congress of Leaders of World and Traditional Religions* (2003–2022).

3/ Banchoff, T. (2008). *Religious Pluralism, Globalization, and World Politics.* Oxford University Press.

4/ Haynes, J. (2013). *An Introduction to International Relations and Religion.* Pearson.

5/ Giáo hội Phật giáo Việt Nam. *Báo cáo tham dự các kỳ Đại hội liên tôn quốc tế.*

Chú thích:

[1] Tiến sĩ chuyên ngành Quan hệ quốc tế; Giảng viên cơ hữu Đại học Văn Hiến, TP.HCM

[2] <https://religions-congress.org/en>